

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ НЕБІВОЛОЛУ В МЕДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ

У.Я. Янишин¹, А.В. Горілик¹, С.Є. Прокіп¹, Б.П. Громовик¹, Л.М. Унгурян²

¹Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького;

²Одеський національний медичний університет/

Артеріальна гіпертензія (АГ) – одна з найбільш значущих медико-соціальних проблем сучасного суспільства, близько 1 млрд людей у світі стикаються з нею [22, 25]. АГ є однією з основних причин серцево-судинної смертності та тяжких серцево-судинних ускладнень, таких як інсульт, ішемічна хвороба серця (ІХС), серцева недостатність (СН) тощо. Щороку в світі реєструється 3 млн летальних випадків внаслідок АГ та пов'язаних із нею захворювань і ускладнень [42]. Висока поширеність АГ та її серцево-судинних ускладнень призводить до величезних економічних і соціальних витрат. Так, у США щорічні витрати, пов'язані з АГ, становлять понад 3 млрд доларів, у Швеції – 1,4 млрд доларів, в Іспанії – 1,61 млрд доларів [24]. Витрати на лікарські засоби (ЛЗ) для фармакотерапії АГ є найбільшими порівняно з усіма іншими серцево-судинними захворюваннями [22]. Вони зростають в усіх країнах світу, що зумовлено як збільшенням кількості хворих, які отримують антигіпертензивну фармакотерапію (в результаті покращення виявлення АГ, зміни стратегії фармакотерапії тощо), так і створенням нових високовартісних ЛЗ [6, 33].

Одним із найдавніших класів ЛЗ, призначених для фармакотерапії АГ, які мають значну доказову базу стосовно ефективності у досягненні цільових показників АТ та запобігання серцево-судинних ускладнень, є блокатори β-адренорецепторів (β-адреноблокатори).

Характеристика β-адреноблокаторів

Першим β-адреноблокатором, запровадженим у медичну практику, був пропранолол, за розробку якого у 1988 році Джеймс В. Блек був удостоєний Нобелівської премії. Клас препаратів – β-адреноблокатори – активно розвивається, на сьогодні до його складу входять 4 категорії: неселективні β₁/β₂-адреноблокатори (пропранолол, надолол), селективні β₁-адреноблокатори (атенолол, метопролол,

бісопролол), неселективні β-адреноблокатори з α₁-блокуючими властивостями (карведілол, лабетолол) та β-адреноблокатори із внутрішньою симпатоміметичною активністю (піндолол, ацебутолол). Різні фармакологічні властивості цих речовин можуть мати різний вплив на клінічний результат фармакотерапії [29].

Європейські рекомендації з фармакотерапії АГ 2007 року включають β-адреноблокатори до ЛЗ першої лінії, проте не рекомендують їх пацієнтам з ЦД або особам із високим ризиком захворювання на цукровий діабет (ЦД) [23]. Зокрема, застосування β-адреноблокаторів пов'язують зі зростанням ризику вперше виявленого ЦД 2-го типу, особливо при використанні в комбінації з тіазидними діуретиками [26].

При цьому важливо зазначити, що β-адреноблокатори мають різноманітні фармакологічні властивості. Атенолол – β₁-селективний гідрофільний β-адреноблокатор, що давно застосовується, було включено у більшість досліджень, у висновках яких містилися зауваження щодо фармакотерапії β-адреноблокаторами [10, 32, 38]. Існує значна доказова база позитивного впливу β-адреноблокаторів при інфаркті міокарда (ІМ) (атенолол, метопролол, карведілол, тимолол) та СН (карведілол, метопролол, бісопролол) [9].

Найсучаснішим β-адреноблокатором на фармацевтичному ринку України є небіволол, який завдяки унікальним фармакологічним властивостям відносять до найновішого покоління β-адреноблокаторів [12].

Механізм вазодилатуючого ефекту небівололу

Небіволол є не тільки високоселективним β₁-адреноблокатором, але й має модулюючі властивості щодо вивільнення NO ендотелієм судин з подальшою фізіологічною вазодилатацією. Він збільшує продукцію NO як великими (ємнісними), так і дрібними (резистивними)

артеріями за участі кальцій-залежного механізму [11]. Небіволол підвищує активність NO-синтетази і при цьому знижує руйнування NO супероксидними радикалами [27]. В експериментальній роботі С. Dessy та співавторів було висловлено припущення про те, що небіволол впливає на β₂-адренорецептори у коронарних мікросудинах людини (при стимуляції яких відбувається ендотеліязалежна і NO-залежна вазодилатація). Було продемонстровано, що небіволол розширював коронарні мікросудини, причому даний ефект залежав від функціональної здатності ендотелію та активності NO-синтетази і не усувався при блокаді β₁, β₂-адренорецепторів [19].

Окрім того, ендотеліязалежна відповідь судин на небіволол частково пов'язана з його взаємодією з естрогеновими рецепторами, за допомогою чого також реалізується швидка судинорозширювальна дія [21]. Позитивний ефект небівололу полягає також у розширенні клубочкових капілярів через зниження позаклітинного рівня АТФ з подальшою стимуляцією P₂Y-пуринорецепторів, яка призводить до вивільнення NO з ендотелію ниркових клубочків [14].

Дослідження доводять, що небіволол має найвищу селективність щодо β₁-адренорецепторів порівняно з іншими β-адреноблокаторами [37] (табл. 1).

У таблиці 2 наведено результати клінічних досліджень, за даними яких можна зробити висновок про співставну ефективність небівололу щодо зниження АТ як порівняно з іншими β-адреноблокаторами, так і з ЛЗ інших фармакологічних груп.

Вивчення впливу небівололу на метаболізм

В результаті дослідження щодо з'ясування ефективності небівололу в дозі 2,5–5 мг на добу серед пацієнтів з АГ, середній вік яких перевищував 65 років, через 6 тижнів монотерапії небівололом було відзначено зни-

ження систолічного АТ (САТ) в середньому на 29 мм рт.ст., діастолічного АТ (ДАТ) – на 16 мм рт.ст., частоти серцевих скорочень (ЧСС) – на 11 уд./хв. Крім того, небіволол виявив також позитивний вплив на ліпідний і вуглеводний обмін. На фоні фармакотерапії відбулося зниження рівня тригліцеридів (ТГ) на 13%, загального холестерину (ЗХС) – на 8%, причому у пацієнтів з супутнім ЦД це зниження було ще більш істотним: ТГ – на 18%, ЗХС – на 9%. При цьому у пацієнтів з ЦД було відзначено зниження рівня глюкози натще на 16% [41].

Таблиця 1. Порівняльна характеристика β-адреноблокаторів за селективністю дії на β₁-адренорецептори

Назва лікарського засобу	Індекс селективності
Небіволол	40,7
Бісопролол	15,6
Метопролол	4,2
Карведілол	0,73
Бусіндолол	0,49

Порівняння ефективності небівололу та бісопрололу серед 45 хворих АГ I–II ступеня протягом 6 місяців фармакотерапії показало, що при однаковому для обох ЛЗ ступеню

зниження АТ (за даними добового моніторингу) небіволол зумовлював більш виражене зниження швидкості ранкового підйому АТ. Обидва ЛЗ достовірно знижували індекс

Таблиця 2. Зведені дані результатів клінічних досліджень небівололу щодо зниження артеріального тиску

№ з/п	Автори	Вид дослідження	Умови включення	Кількість пацієнтів	Лікарський засіб	Тривалість, тижні	Зниження АТ, мм рт.ст.	Небажані ефекти
1	Van Nueten та ін. [16]	МЦ, Р, ПС, ПК	АГ (ДАТ ≥95 мм рт.ст.)	509	Небіволол: 0,5; 1; 2,5; 5; 10 мг/добу Плацебо	4	Небіволол 0,5 мг: -2,9/-4,0 Небіволол 1 мг: -6,8/-6,0 Небіволол 2,5 мг: -8,6/-7,1 (P<0,05 від початкового) Небіволол 5 мг: -9,2/-9,2 (P<0,05 від початкового) Небіволол 10 мг: -8,2/-10,2 (P<0,05 від початкового) Плацебо: -3,1/-3,3	Небіволол 0,5 мг: 36% Небіволол 1 мг: 35% Небіволол 2,5 мг: 33% Небіволол 5 мг: 40% Небіволол 10 мг: 35% Плацебо: 36%
2	Van Nueten та ін. [40]	Р, ПС, ПК, ПГ	АГ (ДАТ 95–115 мм рт.ст.)	364	Небіволол 5 мг/добу Атенолол 50 мг/добу Плацебо	4	Небіволол: -16/-13 (P<0,001 проти плацебо) Атенолол: -14/-12 (P<0,001 проти плацебо) Плацебо: -6/-3	Небіволол: 29% Атенолол: 31% Плацебо: 25%
3	Kamp та ін. [30]	Р, ПС	АГ (ДАТ ≥90 мм рт.ст.)	25	Небіволол 5 мг/добу Атенолол 100 мг/добу	2	Небіволол: -19/-12 Атенолол: -16/-7 (обидва ЛЗ, P<0,05 від початкового)	Не досліджувалися
4	Grassi та ін. [18]	Р, ПС	АГ (ДАТ >90 мм рт.ст., САТ >140 мм рт.ст.)	205	Небіволол 5 мг/добу Атенолол 100 мг/добу	12	Небіволол: -19,1/-14,8 Атенолол: -18,2/-14,3	Небіволол: 20% Атенолол: 41% (P<0,001 проти небівололу)
5	Czuriga та ін. [15]	Р, С	АГ (ДАТ 95–110 мм рт.ст., САТ ≤180 мм рт.ст.)	273	Небіволол 5 мг/добу Бісопролол 5 мг/добу	4	Небіволол: -20,5/-15,7 Бісопролол: -20,0/-16,0	Небіволол: 5,8% Бісопролол: 8,9%
6	Lacourciere та ін. [17]	Р, ПС, ПХ	АГ (ДАТ ≥90 мм рт.ст.)	29	Небіволол 5–10 мг/добу Лізиноприл 10–40 мг/добу	4	Небіволол: -13,9/-9,1 Лізиноприл: -17,8/-9,9	Небіволол: 21% Лізиноприл: 41%
7	Rosei та ін. [20]	Р, ПС	АГ (ДАТ 95–114 мм рт.ст.)	68	Небіволол 5 мг/добу Лізиноприл 20 мг/добу	12	Небіволол: -27,3/-18,9 Лізиноприл: -21,8/-16,8	Небіволол: 14% Лізиноприл: 23%
8	Van Nueten та ін. [36]	Р, ПС	АГ (ДАТ 95–114 мм рт.ст.)	419	Небіволол 5 мг/добу Еналаприл 10 мг/добу	12	Небіволол: -14/-12,3 (ДАТ, P=0,009 проти еналаприлу) Еналаприл: -13/-9,9	Небіволол: 48,6% Еналаприл: 55,0%
9	Fountoulaki та ін. [31]	Р	АГ (ДАТ 90–114 мм рт.ст.)	40	Небіволол 2,5–5 мг/добу Телмісартан 40–80 мг/добу	12	Небіволол: -32,0/-19,0 Телмісартан: -32,9/-17,7	Не досліджувалися
10	Van Nueten та ін. [34]	Р, ПС	АГ (ДАТ >94 мм рт.ст.)	420	Небіволол 5 мг/добу Ніфедипін 20 мг/добу	12	Небіволол: -15/-11,7 Ніфедипін: -15/-10,9	Небіволол: 39,0% Ніфедипін: 56,5% (P<0,001 проти небівололу)
11	Mazza та ін. [35]	Р, ПС	АГ (ДАТ 95–114 мм рт.ст.)	168	Небіволол 2,5–5 мг/добу Амлодипін 5–10 мг/добу	12	Небіволол: -23/-14 Амлодипін: -23/-14	Небіволол: 16,0% Амлодипін: 34,5% (P<0,036 проти небівололу)
12	Cazzola та ін. [13]	Р, С, ПХ	АГ (ДАТ 95–110 мм рт.ст.), ХОЗЛ	20	Небіволол 5 мг/добу Ніфедипін 30 мг/добу	2	Небіволол: -11/-14,3 Ніфедипін: -11,8/-11,3	Вплив на ОФВ ₁ Небіволол: -0,109 L (P<0,05 від початкового) Ніфедипін: без ефекту

Примітки: МЦ – мультицентрове, Р – рандомізоване, ПС – подвійне сліпе, ПК – плацебо-контрольоване, ПГ – паралельні групи, С – сліпе, ПХ – перехресне дослідження, ДАТ – діастолічний артеріальний тиск, САТ – систолічний артеріальний тиск, ХОЗЛ – хронічне обструктивне захворювання легень, ОФВ₁ – об'єм форсованого видиху за першу секунду.

Таблиця 3. Результати аналізу «вартість–ефективність» (вік пацієнтів на початку фармакотерапії – 70 років)

Параметр	Стандартна схема ФТ + плацебо	Стандартна схема ФТ + небіволол	Інкrementальний коефіцієнт (небіволол/плацебо)
Вартість, євро	6740	9288	2548
Збережені роки життя (ЗРЖ)	7,547	8,378	0,831
Кількість додаткових «років якісного життя»	5,194	5,843	0,649
Інкrementний показник вартість/ефективність			
За збереженими роками життя			3066 (2877, 3277)
За QALY			3926 (3731, 4159)

Примітка: ФТ – фармакотерапія.

маси міокарда лівого шлуночка на 6-му місяці фармакотерапії, але зменшення товщини інтима-медія в сонній та плечовій артеріях, підвищення ступеня ендотеліалозалежної дилатації було зареєстровано тільки в групі пацієнтів, що одержували небіволол [3]. При проведенні оцінки загального периферичного судинного опору (ЗПСО) під впливом небівололу та бісопрололу було показано, що обидва ЛЗ однаковою мірою знижували рівні САТ і ДАТ, однак зниження ЗПСО достовірно відбулося тільки при фармакотерапії небівололом. У групі бісопрололу статистично значимих змін даного показника не зареєстровано [14].

При порівнянні впливу небівололу та метопрололу на ендотеліальну дисфункцію у пацієнтів з АГ виявилось, що небіволол покращував вазомоторні показники ендотелію, а застосування метопрололу не зумовлювало подібного ефекту [7].

За даними дослідження SENIORS, в якому проводилась оцінка ефектів небівололу порівняно з плацебо у 2135 пацієнтів у віці старше 70 років із СН (тривалість фармакотерапії – 36 місяців), було зроблено висновок, що при прийомі небівололу у хворих не відзначався ріст числа нових випадків ЦД. Крім того, ЛЗ не впливає на масу тіла у пацієнтів як із СН, так і без неї [1].

При вивченні впливу небівололу та лізиноприлу протягом 12 тижнів на АТ і рівень глікемії та ліпідів у сироватці крові виявлено, що обидва ЛЗ однаковою мірою знижують АТ, добре переносяться і не виявляють жодного небажаного впливу на показники ліпідного і вуглеводного обміну [39].

Не було відзначено змін показників рівня ліпопротеїдів при застосуванні 2135 у 240 хворих з АГ, які протягом 12 тижнів приймали ці ЛЗ. У групі хворих, що одержували тільки

гідрохлоротіазид, спостерігалось підвищення рівня ТГ [28].

Переносимість небівололу

Найчастішими побічними ефектами, які відмічались при фармакотерапії небівололом в процесі клінічних досліджень, були: апатія, втомлюваність (4–79%), головний біль (2–24%), парестезії (7–13%), брадикардія (6–11%), риніт (1–7%), запаморочення голови (2–5%) [13, 15–18, 20, 30, 31, 34–36, 40]. При цьому середній відсоток відміни фармакотерапії небівололом був співставний із показником плацебо – 2,8% і 2,2% відповідно (показано на 6545 пацієнтах у різних клінічних дослідженнях в усьому світі). Іншими побічними ефектами, асоційованими з небівололом (>1%), були діарея (2–3%) та нудота (1–3%), характерні для решти препаратів β-адреноблокаторів.

Застосування β-адреноблокаторів пов'язують з еректильною дисфункцією приблизно у 20% чоловіків, які вживають ці ЛЗ з метою фармакотерапії АГ. Зважаючи на те, що небіволол посилює виділення NO і не може бути асоційований з порушенням ерекції, Doumas та співавтори [8] провели дослідження, в якому 44 пацієнтів чоловічої статі було переведено на прийом небівололу, 66% з яких мали еректильну дисфункцію при проведенні попередньої антигіпертензивної постійної фармакотерапії β-адреноблокаторами (атенолол, метопролол, бісопролол). Наприкінці тримісячного дослідження 69% пацієнтів з еректильною дисфункцією відмітили значне покращення порівняно з початковим станом у балах Міжнародного індексу еректильної функції (з 17 до 22; P<0,01).

Таблиця 4. Перелік зареєстрованих в Україні лікарських засобів небівололу (станом на 24 квітня 2013 р.)

№ з/п	Реєстраційне посвідчення, термін дії	Лікарський засіб	Виробник	Заявник
1	UA/12448/01/01 17.08.2017	НЕБІВОЛОЛ САНДОЗ®, табл. по 5 мг №30	Салютас Фарма ГмбХ, Німеччина; Сандоз Ілак Санай ве Тікарет А.С. Туреччина	Сандоз Фармасьютикалз д.д., Словенія
2	UA/10483/01/01 17.03.2015	НЕБІКОР, табл. по 5 мг №30	АДІФАРМ ЕАТ, Болгарія Специфар С.А., Греція	АДІФАРМ ЕАТ, Болгарія
3	UA/12672/01/01 04.01.2018	НЕБІТРЕНД, табл. по 5 мг №30, №28	АТ Фармацевтичний завод ТЕВА, Угорщина	ТЕВА Фармацевтикал Індастріз Лтд., Ізраїль
4	UA/3333/01/01 06.05.2015	НЕБІКАРД, табл. по 2,5 мг, 5 мг №20, №30	Торрент Фармасьютикалс Лтд, Індія	
5	UA/4979/01/01 10.08.2016	НЕБІВАЛ, табл. по 5 мг №20	ПАТ «Київський вітамінний завод», Київ, Україна	
6	UA/7114/01/01 22.02.2018	НЕБІЛОНГ, табл. по 5 мг №30	Мікро Лабс Лімітед, Індія	
7	UA/9136/01/01 27.11.2013	НЕБІЛЕТ®, табл. по 5 мг №7, №14, №28	БЕРЛІН-ХЕМІ АГ (МЕНАРІНІ ГРУП), Німеччина	Менаріні Інтернешнел Оперейшнс Люксембург С.А., Люксембург
8	UA/9972/01/01 25.08.2014	НЕБІВОЛОЛ ОРІОН, табл. по 5 мг №30	Оріон Корпорейшн, Фінляндія Специфар С.А., Греція	Оріон Корпорейшн, Фінляндія

Фармакоеконімічні дослідження небівололу

Фармакоеконімічну оцінку небівололу було здійснено в рамках міжнародного рандомізованого подвійного сліпого плацебо-контрольованого мультицентрового дослідження SENIORS, до якого було включено 2128 хворих у віці старше 70 років (середній вік – 76 років) з 11 країн Європи і яке тривало 40 місяців. Головною метою дослідження було довести, що включення небівололу до схеми стандартної фармакотерапії зумовлює суттєве зниження показника смертності та госпіталізації через серцево-судинні ускладнення у хворих з хронічною СН. В ході дослідження 1067 пацієнтів приймали стандартну фармакотерапію та небіволол, а 1061 – стандартну фармакотерапію та плацебо.

Встановлено, що смерть в результаті госпіталізації з приводу серцево-судинних подій настала у 332 (31,1%) пацієнтів, що отримували небіволол, та у 375 (35,3%) – що отримували плацебо. Застосування небівололу пов'язують зі зниженням ризику раптової серцевої смерті на 37,8% (4,1% проти 6,6% пацієнтів у групі небівололу та стандартної схеми фармакотерапії відповідно).

Економічний аналіз включав витрати на госпіталізацію з серцево-судинних причин, ЛЗ та візити до лікаря. Як свідчать дані, наведені у таблиці 3, вартість фармакотерапії у групі стандартної терапії та небівололу становила 6740 та 9288 євро відповідно; кількість збережених років життя – 7,547 та 8,378; кількість додаткових «років якісного життя» (Quality-adjusted life year – QALY) – 5,194 та 5,843. Значення інкрементного показника «вартість/ефективність» становило 3066 євро (2877, 3277) у розрахунку на кількість збережених років життя та 3926 євро (95% ДІ 3731, 4159) – в перерахунку на QALY.

Як показує профіль ефективності, при витратах у розмірі 4434 євро економічна ефективність небівололу наближається до 100% (у перерахунку на QALY).

Таким чином, аналіз показує, що застосування небівололу є економічно ефективним порівняно зі стандартними схемами фармакотерапії у пацієнтів похилого віку з СН, з систолічною дисфункцією лівого шлуночка або без неї.

Небіволол на фармацевтичному ринку України

Згідно з Уніфікованим клінічним протоколом первинної, екстреної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Артеріальна гіпертензія», розробленим на основі адаптованої клінічної настанови «Артеріальна гіпертензія» [2], як джерелом доказової інформації про найкращу медичну практику β-адреноблокатори є ЛЗ першої лінії фармакотерапії АГ. Відповідно до зазначеного протоколу небівололу призначається один раз на добу в середній дозі 2,5–10 мг.

Небіволол є одним із семи ЛЗ, включених в урядову програму «Про реалізацію пілотного проекту щодо запровадження державного регулювання цін на лікарські засоби для лікування осіб з гіпертонічною хворобою» (Постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 р. №340): еналаприл, лізиноприл (засоби, що діють на РААС); бісопролол, метопролол, небіволол (блокатори β-адренорецепторів);

Таблиця 5. Економічна доступність лікарського засобу небівололу в формі таблеток по 5 мг для хворих в Україні

№ з/п	Лікарський засіб	Гранична оптово-відпускна ціна за упаковку, грн	Вартість добової дози, грн	Коефіцієнт економічної доступності для працюючих осіб, %	Коефіцієнт економічної доступності для хворих пенсійного віку, %
1	Небіволол Сандоз табл. 5 мг №30	52,85	1,76	1,63	2,97
2	Небіволол Оріон табл. 5 мг №30	54,80	1,83	1,70	3,72
3	Небікард табл. 5 мг №50	96,64	1,93	1,79	3,93
4	Небілонг табл. 5 мг №30	58,93	1,96	1,82	3,99
5	Небікор табл. 5 мг №30	61,06	2,04	1,89	4,15
6	Небілет табл. 5 мг №28	64,09	2,29	2,13	4,66
7	Небівал табл. 5 мг №20	46,35	2,32	2,15	4,72

амлодипін, ніфедипін (антагоністи кальцієвих каналів). За даними Державного реєстру ЛЗ станом на 27 квітня 2013 року в Україні зареєстровано 8 торгових назв небівололу різних виробників (табл. 4).

З метою проведення аналізу економічної доступності (ЕД) ЛЗ небівололу для працюючих осіб і пенсіонерів в Україні було взято граничні оптово-відпускні ціни ЛЗ, на які поширюється дія Пілотного проекту (наказ МОЗ України від 31.08.2012 р. №672), та середні розміри заробітної плати і пенсії, які станом на 1 квітня 2013 року становили 3233,00 грн та 1474,55 грн відповідно [4, 5]. Оцінку ЕД здійснювали за допомогою коефіцієнта ЕД, який виражає процентне співвідношення вартості добової дози фармакотерапії небівололом (5 мг) до середньодобової зарплати або пенсійної виплати. Чим менше значення коефіцієнта ЕД – тим краща доступність ЛЗ.

Як видно з даних, наведених у таблиці 5, ЛЗ Небіволол Сандоз є економічно доступнішим порівняно з іншими ЛЗ, присутніми на фармацевтичному ринку України.

Висновки

Результати огляду літератури показали, що небіволол є найсучасним високоселективним β-адреноблокатором з вазодилатуючим ефектом, зумовленим модулюючим впливом на метаболізм ендогенного оксиду азоту, що забезпечує йому перевагу над іншими блокаторами β-адренорецепторів та робить перспективним для лікування АГ, ІХС і хронічної СН. Вплив небівололу на метаболічний профіль полягає у зниженні рівня ліпідів сироватки крові, підвищенні чутливості до інсуліну та відсутності нових випадків розвитку ЦД. Подібні ефекти відзначаються також і при його застосуванні у пацієнтів з метаболічним

синдромом, який часто спостерігається у хворих на АГ.

Аналіз економічної доступності виявив, що Небіволол Сандоз є економічно найбільш доступним для населення України як працюючого, так і пенсійного віку. Водночас необхідне проведення додаткових фармакоеконічних досліджень небівололу, особливо враховуючи національні особливості системи охорони здоров'я України.

Література

1. Кондратюк В.Є. Бета-адреноблокатор небіволол і його особлива роль у клінічній практиці / В.Є. Кондратюк // Therapia. – 2013. – №2 (77). – С. 24–26.
2. Наказ МОЗ України від 24.05.2012 р. №384 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при артеріальній гіпертензії». – Режим доступу: http://moz.gov.ua/ua/print/dn_20120524_384.html.
3. Порівняльна ефективність лікування небівололом і бісопрололом хворих на артеріальну гіпертензію / М.Г. Глезер, Н.В. Бойко, А.Ж. Абільдінова, К.Є. Соболев // Кардіоваскулярна терапія і профілактика. – 2004. – №3 (5). – С. 43–50.
4. Прес-реліз. Збільшення пенсійних виплат у травні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article;jsessionid=CE4ADC2212385D4D131E4820402D5FEC.app1:1?art_id=210425.
5. Середня заробітна плата за регіонами за місяць у 2013 році [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Фармакоеконічний аналіз антигіпертензивної терапії хворих старечого віку в лікувальних закладах для ветеранів війни [Електронний ресурс] / Купраш Л.П., Грінченко Ю.О., Петриченко А.Ю. та ін. // Рациональна фармакотерапія. – 2009. – №1. – Режим доступу: <http://rpht.com.ua/article/1208.html>.
7. Фармакологічна модуляція синтезу NO у пацієнтів з артеріальною гіпертензією і ендотеліальною дисфункцією / В.І. Бувальцев, М.Б. Спаська, Д.В. Неберідзе і ін. // Клін. мед. – 2003. – №81 (7). – С. 51–55.

8. Beneficial effects of switching from beta-blockers to nebivolol on the erectile function of hypertensive patients / Doumas M., Tsakiris A., Douma S. et al. // *Asian J. Androl.* – 2006. – Vol. 8. – P. 177–182.
9. Cardiovascular protection using beta-blockers: A critical review of the evidence / S. Bangalore, F.H. Messerli, J.B. Kostis, C.J. Pepine // *J. Am. Coll. Cardiol.* – 2007. – Vol. 50. – P. 563–572.
10. Carlberg B. Atenolol in hypertension: Is it a wise choice / B. Carlberg, O. Samuelsson, L.H. Lindholm // *Lancet.* – 2004. – Vol. 364. – P. 1684–1689.
11. Characterization of nitric oxide release by nebivolol and its metabolites / Maffei A., Vecchione C., Aretini A. et al. // *Am. J. Hypertens.* – 2006. – Vol. 19 (6). – P. 579–586.
12. Characterization of nitric oxide release by nebivolol and its metabolites / A. Maffei, C. Vecchione, A. Aretini et al. // *Am. J. Hypertens.* – 2006. – Vol. 19 (6). – P. 579–586.
13. Charnelda L. Gray. Nebivolol: A new antihypertensive agent / L.G. Charnelda, A.N. Uche // *Am. J. Health-Syst. Pharm.* – 2008. – Vol. 65. – P. 1125–1133.
14. Comparative effects of a two-week treatment with nebivolol and nifedipine in hypertensive patients suffering from COPD / Cazzola M., Matera M.G., Ruggeri P. et al. // *Respiration.* – 2004. – Vol. 71. – P. 159–164.
15. Comparison of the effects of nebivolol and bisoprolol on systematic vascular resistance in patients with essential hypertension / Brett S.E., Forte P., Chowieniczak P.J. et al. // *Clin. Drug Invest.* – 2002. – Vol. 22 (6). – P. 355–359.
16. Comparison of the new cardioselective beta-blocker nebivolol with bisoprolol in hypertension: The Nebivolol, Bisoprolol Multicenter Study (NEBIS) / Czuriga I., Riecanzky I., Bodnar J. et al. // *Cardiovasc. Drugs Ther.* – 2003. – Vol. 17. – P. 257–263.
17. A dose-response trial of nebivolol in essential hypertension / van Nueten L., Dupont A.G., Vertommen C. et al. // *J. Hum. Hypertens.* – 1997. – Vol. 11. – P. 139–144.
18. A double-blind crossover comparison of nebivolol and lisinopril in the treatment of ambulatory hypertension / Lacourciere Y., Lefebvre J., Poirier L. et al. // *Am. J. Ther.* – 1994. – Vol. 1. – P. 74–80.
19. Efficacy and tolerability profile of nebivolol vs atenolol in mild-to-moderate essential hypertension: Results of a double-blind randomized multicenter trial / Grassi G., Trevano F.Q., Facchini A. et al. // *Blood Press Suppl.* – 2003. – Vol. 2. – P. 35–40.
20. Endothelial beta-3-adrenoreceptors mediate nitric oxide-dependent vasorelaxation of coronary microvessels in response to the third-generation beta-blocker nebivolol / Dessy C., Saliez J., Ghisdal P. et al. // *Circulation.* – 2005. – Vol. 112 (8). – P. 1198–1205.
21. Evaluation of the efficacy and tolerability of nebivolol versus lisinopril in the treatment of essential arterial hypertension: A randomized multicenter double-blind study / E.A. Rosei, D. Rizzoni, S. Comini, G. Boari // *Blood Press Suppl.* – 2003. – Vol. 1. – P. 30–35.
22. Garban H.J. Estrogen-receptor mediated vascular responsiveness to nebivolol: a novel endothelium-related mechanism of therapeutic vasorelaxation / H.J. Garban, G.M. Buga, L.J. Ignarro // *J. Cardiovasc. Pharmacol.* – 2004. – Vol. 43 (5). – P. 638–644.
23. Guidelines Committee. 2007 European Society of Hypertension-European Society of Cardiology guidelines for the management of arterial hypertension // *J. Hypertens.* – 2007. – Vol. 25. – P. 1101–1187.
24. Guidelines for the management of arterial hypertension: The Task Force for the Management of Arterial Hypertension of the European Society of Hypertension (ESH) and of the European Society of Cardiology (ESC) / Mancia G., de Backer G., Dominiczak A. et al. // *Eur. Heart J.* – 2007. – Vol. 28. – P. 1462–1536.
25. The HDPF cooperative group. Persistence of reduction in blood pressure and mortality of participants in the Hypertension Detection and Follow-up Program // *JAMA.* – 1988. – Vol. 259. – P. 2113–2122.
26. Heart disease and stroke statistics 2007 update: A report from the American Heart Association Statistics Committee and Stroke Statistics Subcommittee / Rosamond W., Flegal K., Friday G. et al. // *Circulation.* – 2007. – Vol. 115. – P. 69–171.
27. Hypertension and antihypertensive therapy as risk factors for type 2 diabetes mellitus. Atherosclerosis Risk in Communities Study / Gress T.W., Nieto F.J., Shahar E. et al. // *N. Engl. Med.* – 2000. – Vol. 342. – P. 905–912.
28. Ignarro L.J. Experimental evidences of nitric oxide-dependent vasodilatory activity of nebivolol, a third-generation beta-blocker / L.J. Ignarro // *Blood Press Suppl.* – 2004. – Vol. 1. – P. 2–16.
29. Integrated effects of the vasodilating beta-blocker nebivolol on exercise performance, energy, metabolism, cardio-vascular and neurohormonal parameters in physically active patients with arterial hypertension / Predoli H.G., Mainka W., Schillings W. et al. // *J. Hum. Hypertens.* – 2001. – Vol. 15 (10). – P. 715–721.
30. Judy W.M. Nebivolol: A Third-Generation P-Blocker for Hypertension / W.M. Judy, B.S. Cheng // *Clinical Therapeutics.* – 2009. – Vol. 3 (31). – P. 447–462.
31. Kamp O. Comparison of effects on systolic and diastolic left ventricular function of nebivolol versus atenolol in patients with uncomplicated essential hypertension / O. Kamp, G.T. Sieswerda, C.A. Visser // *Am. J. Cardiol.* – 2003. – Vol. 92. – P. 344–348.
32. Left ventricular mass and mechanics in mild-to-moderate hypertension: Effect of nebivolol versus telmisartan / Fountoulaki K., Dimopoulos V., Giannakoulis J. et al. // *Am. J. Hypertens.* – 2005. – Vol. 18. – P. 171–177.
33. Lindholm L.H. Should betablockers remain first choice in the treatment of primary hypertension? A meta-analysis / L.H. Lindholm, B. Carlberg, O. Samuelsson // *Lancet.* – 2005. – Vol. 366. – P. 1545–1553.
34. Maphy and the Two Arms of Happy // *JAMA.* – 1989. – Vol. 262 (23). – P. 3272–3274.
35. Nebivolol versus nifedipine in the treatment of essential hypertension: A double-blind, randomized, comparative trial / van Nueten L., Lacourciere Y., Vyssoulis G. et al. // *Am. J. Ther.* – 1998. – Vol. 5. – P. 237–243.
36. Nebivolol vs amlodipine as first-line treatment of essential arterial hypertension in the elderly / Mazza A., Gil-Extremiera B., Maldonato A. et al. // *Blood Press.* – 2002. – Vol. 11. – P. 182–188.
37. Nebivolol vs enalapril in the treatment of essential hypertension: A double-blind randomised trial / van Nueten L., Schelling A., Vertommen C. et al. // *J. Hum. Hypertens.* – 1997. – Vol. 11. – P. 813–819.
38. Nebivolol, bucindolol, metoprolol and carvedilol are devoid of intrinsic sympathomimetic activity in human myocardium / Brixius K., Bundkirchen A., Bolck B. et al. // *Br. J. Pharmacol.* – 2001. – Vol. 133. – P. 1330–1338.
39. Prevention of cardiovascular events with an antihypertensive regimen of amlodipine adding perindopril as required versus atenolol adding bendroflumethiazide as required, in the Anglo-Scandinavian Cardiac Outcomes Trial-Blood Pressure Lowering Arm (ASCOT-BPLA): A multicenter randomized controlled trial / Dahlbaf B., Sever P.S., Poulter N.R. et al. // *Lancet.* – 2005. – Vol. 366. – P. 895–906.
40. Rosei A. Metabolic Profile of Nebivolol, a [beta]-Adrenoceptor Antagonist with Unique Characteristics. Current Opinion / A. Rosei, E. Damiano // *Drugs.* – 2007. – Vol. 7 (8). – P. 1097–1107.
41. van Nueten L. Nebivolol vs atenolol and placebo in essential hypertension: A double-blind randomised trial / L. van Nueten, F.R. Taylor, J.I. Robertson // *J. Hum. Hypertens.* – 1998. – Vol. 12. – P. 135–140.
42. von Fallois J. Nebivolol, a beta-blocker of the 3rd generation: modern therapy of arterial hypertension. Results of a multicenter observation study / J. von Fallois, H.D. Faulhaber // *Schweiz Rundsch. Med. Prax.* – 2001. – Vol. 90 (11). – P. 435–441.
43. Zanchetti A. Clinical pharmacodynamics of nebivolol: new evidence of nitric oxide-mediated vasodilating activity and peculiar haemodynamic properties in hypertensive patients / A. Zanchetti // *Blood Pressure.* – 2004. – Vol. 13 (Suppl. 1). – P. 18–33.